

راهکارهای توسعه توریسم کوهستانی در شهرستان املش با مدل تحلیلی SWOT

تیمور آمار* - استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رشت، گروه جغرافیا، رشت، ایران
علی صفاری‌راد - دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ملایر، ملایر، ایران

دریافت مقاله: ۹۱/۷/۱۰

پذیرش نهایی: ۹۲/۱۲/۲۵

چکیده

مناطق کوهستانی در جهان به عنوان یکی از مقصدهای مورد علاقه گردشگران است. فقدان برنامه مناسب از سوی سازمان‌های ذی‌ربط و ناآگاهی گردشگران از پتانسیل‌های گردشگری روستاهای کوهستانی و عدم تمایل سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در فقدان تأسیسات و تجهیزات مناسب برای گردشگران در محدوده‌های کوهستانی باعث گردیده است صنعت گردشگری در این مناطق دچار توسعه نیافتگی گردد. پژوهش حاضر در یکی از محدوده‌های کوهستانی استان گیلان و در راستای پاسخ‌گویی به این سوال بانجام رسیده که مزیت‌ها و محدودیت‌های توسعه توریسم در منطقه کوهستانی شهرستان املش کدامند و چه راهکارهایی جهت توسعه توریسم کوهستانی وجود دارد؟ با توجه به اینکه شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید و برنامه‌ریزی در جهت رفع محدودیت‌ها و تقویت مزیت‌ها و ایجاد تحولات اقتصادی و اجتماعی در منطقه از اهداف بارز این تحقیق است، بدین منظور مقاله حاضر با استفاده از روش پیمایش (توصیفی - تحلیلی)، مطالعات میدانی و تکمیل پرسش‌نامه توسط سه نمونه جامعه آماری (گردشگران، خانوار روستایی (مردم)، مدیران محلی) و تعیین نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید در قالب عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، طبیعی و کالبدی و نهادی به شیوه SWOT به تدوین استراتژی‌های چهارگانه در جهت توسعه توریسم کوهستانی در شهرستان املش پرداخته است. مطالعات و بررسی‌ها نشان داد که با توجه به وجود نقاط قوت و فرصت در منطقه، میزان تهدیدها و ضعف‌ها نیز بسیار بالاست و منطقه به لحاظ توسعه گردشگری از سطح آسیب‌پذیری برخوردار است و توزیع و تخصیص مجدد منابع و برنامه‌ریزی درست و منطقی در سطح منطقه امری الزامی است.

واژگان کلیدی: اکوتوریسم، شهرستان بلدختر، مکانیابی، سیستم اطلاعات جغرافیایی.

۱. مقدمه

امروزه توریسم فعالیت نسبتاً پیچیده‌ای است که چندین بخش جامعه و اقتصاد را در بر می‌گیرد. در واقع بدون برنامه‌ریزی ممکن است باعث ایجاد صدمات ناخواسته و غیر منتظره‌ای در هر منطقه گردد و به توسعه پایدار نرسد (عبدالله‌زاده، ۱۳۸۴: ۱۱). در برنامه‌ریزی و توسعه توریسم کوهستانی در هر ناحیه‌ای آگاهی از شرایط آن به ویژه قابلیت‌ها و پتانسیل‌های آن از اهمیت زیادی برخوردار است، که این کار از طریق مطالعه و برنامه‌ریزی امکان‌پذیر است. توسعه گردشگری توأم با برنامه‌ریزی و ارائه راهکارها به عنوان یک راهبرد با در نظر گرفتن و رعایت توسعه نوع مطلوب گردشگری، مشارکت مردم محلی در توسعه، توسعه متناسب و گام به گام و حفظ درآمد ناشی از توسعه در منطقه تضمین کننده توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بوده و در عین حال از به هدر رفتن منابع طبیعی و وارد آوردن خسارت جبران ناپذیر بر محیط جلوگیری می‌کند (آمار، ۱۳۸۹: ۲). با توجه به اینکه بیش از نیمی از مساحت شهرستان املش را کوهستان تشکیل می‌دهد و این منطقه به دلیل وضعیت مناسب توپوگرافی، اقلیم مطبوع و جاذبه‌های طبیعی، فرهنگی و تاریخی از نظر توریستی و گذران اوقات فراغت دارای اهمیت بسزایی است و از این پتانسیل‌ها در جهت توسعه منطقه کوهستانی استفاده نشده است، امید است که با برنامه‌ریزی اصولی بتوان در آینده نزدیک به توسعه همه جانبه این منطقه کمک کرد. در مقاله حاضر با توجه به مطالب فوق و درک این مطلب که شناخت و تشریح پتانسیل‌ها و محدودیت‌های توریستی منطقه کوهستانی شهرستان املش می‌تواند نقش بسزایی در برنامه‌ریزی مناسب توریسم در این منطقه و رفع مشکلات و محدودیت‌های آن داشته باشد، سعی شده است ضمن پاسخ‌گویی به این سؤال که مزیت‌ها و محدودیت‌های توسعه توریسم در منطقه کوهستانی شهرستان املش کدامند؟ و چه راهبردها و راهکارهایی جهت توسعه توریسم کوهستانی وجود دارد؟ به تشریح و تحلیل کمی و کیفی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای منطقه از دیدگاه مشارکت کنندگان و افراد ذینفع در جهت توسعه توریسم کوهستانی پرداخته و در نهایت با توجه به نتایج بدست آمده از این نظرات و دیدگاه‌ها، با استفاده از مدل SWOT به منظور بهره‌گیری بهینه و هدفمند از نقاط قوت و فرصت‌ها و کاهش نقاط ضعف و تهدیدها، استراتژی‌ها و راهکارهایی در جهت دستیابی به توسعه توریسم کوهستانی ارائه شده است.

۲. مروری بر ادبیات تحقیق

در سده نوزدهم مردم با انگیزه حفظ سلامت و آبتنی در چشمه‌های آب معدنی به دامنه کوه‌ها و نقاط دیگر مسافرت می‌کردند و در این سده مشاهده می‌شود که کسانی برای تماشای مناظر طبیعی و استراحت به مناطق کوهستانی و دوردست مسافرت می‌کردند (پارسائیان و اعرابی، ۱۳۸۵: ۱۹۸). در سده نوزدهم اطراف روستاهای قدیمی، که معمولاً درته دره‌ها یا روی برجستگی میانی کوه (ساس-فی، سروی نیا، زرمات و سن موریتس) واقع شده است و در یک چارچوب کوهستانی شگفت‌انگیز و جذاب که انجام مسابقه‌های جالب را میسر می‌سازد گردشگران زیادی را به سوی خود جذب می‌کند، اسکی

که برای نخستین بار از کشورهای اسکانندیناوی آمد، در اینجا به صورت مسابقه‌های قهرمانی لیکن با جلوه‌ای اندک انجام می‌شد (کازه و همکاران، ۲۰۰۲: ۸۵-۸۴). قله‌های زیبای کوهستان همراه با یخچال‌های آن، دره‌های جالب و تماشایی با شیب ملایم آن‌ها، برای انواع تفریحات و استفاده از ساعات فراغت تابستانی و زمستانی مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرند و اصطلاح آلپینیزم^۱ که برای کوهنوردی به کار می‌رود از اوایل قرن بیستم بین علاقمندان به پژوهش‌های محیط طبیعی و اکوتوریست‌ها رواج زیادی یافته است. این امر برای صعود به ارتفاعات دور دست و صعب‌العبور انجام می‌گیرد (رضوانی، ۱۳۸۶: ۸۰).

توریسم کوهستان از انواع جهانگردی است که بعلت وسعت فعالیت‌های امکان‌پذیر در محیط‌های کوهستانی، امروزه در کشورهای منطقه آلپی، کشورهای فلات تبت و به ویژه اطراف رشته کوه‌های هیمالیا و بعضی از کشورهای قرار گرفته در منطقه آمریکا و اروپا به علت دارا بودن موقعیت مناسب کوهستانی، با رونق بی سابقه‌ای مواجه شده است که این مناطق در نوع فعالیت جهانگردی با یکدیگر متفاوتند. در کشورهای توسعه یافته فعالیت‌هایی از قبیل صخره نوردی، کوهپیمایی، کوهنوردی، تله کابین، تله اسکی، اسنوبرد و... در حالی که کشورهای در حال توسعه و توسعه نیافته فعالیت‌هایی که نیاز به زیرساخت دارند کمتر دیده می‌شود (جنلّتی و داوا، ۲۰۰۹: ۲). در یک تقسیم بندی کلی مناطق مهم توریسم کوهستانی در جهان به شش دسته ی زیر تقسیم می‌شوند: ۱. منطقه آلپ. ۲. اروپای غربی ۳. اروپای شرقی و آسیای مرکزی. ۴. آمریکا ۵. آسیا و اقیانوسیه. ۶. آفریقا (متنوع). هر کدام از این مناطق شامل کشورهای خاص خود است (Vanat, 2011: 2 - 19).

برنامه‌ریزی کارآمد برای گردشگری تنها به عنوان روشی برای کاهش اثرات منفی آن نیست بلکه در عین حال، برای افزایش مزایای حاصل از آن نیز می‌باشد. در سال‌های اخیر تغییراتی در الگوهای برنامه‌ریزی سنتی گردشگری صورت گرفته، به گونه‌ای که به دنبال ایجاد تعادلی است که در آن حمایت از گسترش و توسعه گردشگری در راستای اشکال پایدار گردشگری است (افتخاری و مهدوی، ۱۳۸۵: ۴-۵).

گردشگری در بستر محیط جغرافیایی صورت می‌گیرد که متشکل از محیط طبیعی، فرهنگی و اجتماعی است. هر یک از این دو محیط متشکل از عواملی هستند که به نوعی بر گردشگری تأثیر گذار است و از آن تأثیر می‌پذیرد. گردشگری در مناطق کوهستانی می‌تواند اثرات متفاوت اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی بر جای بگذارد (گاد و همکاران، ۱۹۹۹: ۸۱). در تحلیل اثرات اقتصادی می‌توان ساخت منابع تازه درآمد، مانند فروش زمین و ساختمان، مشاغل مکمل درایستگاه‌ها (بالابره‌های پولی، فروش اجناس، مهمان‌داری، ساختمان سازی و خدمات جنبی)، راه اندازی نسبی صنایع دستی محلی، بخشی از ضعف‌ها و کمبود منابع درآمدی کوهستان را جبران می‌کند. لیکن در این راستا دو مطلب مهم باید تذکر داده شود. از یک سو هر یک از نقاط مثبتی که خاطر نشان شدند، ضعف‌های داخلی هم دارد. مشاغل عرضه شده بسیار کمتر از آن هستند که امید می‌رود. این مشاغل خیلی فصلی هستند و درآمد حاصل از آن‌ها در نوسان است. فروش زمین‌ها و ساختمان‌ها برای بهره برداران محلی،

به مفهوم از میان رفتن ابزار تولید است و در کوتاه مدت موجب رها کردن فعالیت کشاورزی در مناطق کوهستانی می‌شود. از سوی دیگر توسعه بسیار سریع که با دلایل منحصراً اقتصادی و مالی از آن دفاع می‌شود، به هنجاری‌ها و انحراف واقعی فضایی و بوم شناختی منجر می‌شود (کازه و هکاران، ۲۰۰۲: ۹۸ و ۹۹).

تأثیرات زیست محیطی توریسم کوهستانی را می‌توان به دو دسته آثار فیزیکی و بیولوژیکی تقسیم کرد. از آثار فیزیکی آن می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: ۱. عریض تر شدن مسیرها. ۲. شکاف در مسیر حرکت حیوانات منطقه. ۳. از بین رفتن گیاهان اطراف مسیرها در اثر حضور بیش از اندازه گردشگران. ۴. فرسایش خاک. ۵. تجمع و ترافیک خاک. از جمله تأثیرات بیولوژیکی نیز می‌توان موارد زیر را اشاره کرد: ۱. از هم پاشیدگی سبزیجات. ۲. کاهش تراکم پوشش جنگلی. ۳. کاهش تنوع زیستی (انقراض گونه‌های ضعیف و شکننده). ۴. بر هم خوردن آرامش حیوانات منطقه. ۵. معرفی (به وجود آوردن یا آمدن) گونه‌های غیر بومی و بیگانه (جنتلی و داوا، ۲۰۰۹: ۶). آثار مثبت زیست محیطی شامل: ۱. توریسم حفاظت از مناطق طبیعی مهم و حیات وحش را توجیه نموده و آن را تأمین مالی می‌کند. ۲. توریسم به بهبود کیفیت محیط زیست منطقه کمک می‌نماید. ۳. توریسم حفاظت از اماکن باستانی و تاریخی که جاذبه‌های توریستی هستند را توجیه نموده و آن را تأمین مالی می‌کند. ۴. توریسم سطح آگاهی مردم در مورد حفاظت از محیط زیست را ارتقاء می‌دهد (زاهدی و رنجبران، ۱۳۸۲: ۷۳ و ۷۴). اثرات اجتماعی - فرهنگی در مناطق کوهستانی نیز به دو دسته آثار مثبت و منفی تقسیم می‌شود. از جمله منافع اجتماعی - فرهنگی عبارتند از: ۱. سطح زندگی مردم محلی را ارتقاء بخشیده و در بهبود خدمات و امکانات اجتماعی از نظر مالی کمک می‌نماید. ۲. از میراث فرهنگی منطقه حفاظت خواهد نمود. ۳. به حفظ و نگهداری امکانات فرهنگی کمک می‌کند. ۴. احساس غرور مردم محلی در مورد فرهنگ خودشان تقویت و حتی احیاء می‌گردد. ۵. امکان تبادل فرهنگی میان مردم محلی و توریست‌ها را فراهم می‌آورد. ۶. بازگشت جمعیت مهاجرت کرده به روستاهای واقع در مناطق کوهستانی، به سبب افزایش درآمد و امکانات و تحولات فرهنگی را سبب می‌شود. مشکلات فرهنگی و اجتماعی آن شامل: ۱. ازدحام توریست‌ها که آسایش ساکنین محلی را بر هم می‌زند و به رنجش و بیزاری ایشان نسبت به توریسم می‌انجامد. ۲. برخی مشکلات به افت فرهنگی و به نوعی از دست رفتن هویت فرهنگی در اثر پذیرش فرهنگ گردشگران می‌انجامد. ۳. حضور بیش از اندازه توریست‌ها می‌تواند سبب تخریب آثار مهم فرهنگی منجر شود. ۴. تفاوت در آداب و رسوم و زبان ساکنین محلی و توریست‌ها به بروز تعارض و سوء تفاهم نیز منجر می‌شود. ۵. مسائل اجتماعی ناشی از اعتیاد به مواد مخدر، الکلیسم، جنایت و فحشا نیز از سوی توریست‌ها در مناطق تشدید می‌گردد (همان منبع، ۱۳۸۲: ۷۹ و ۸۰).

۳. روش‌شناسی تحقیق

در این مقاله جهت دستیابی به اهداف تحقیق، از روش تحقیق (توصیفی - تحلیلی) استفاده شده است. جاذبه‌ها، پتانسیل‌ها، امکانات و خدمات توریستی و آگاهی از وضعیت توریسم منطقه مورد مطالعه با استفاده از داده‌ها و اطلاعات ثانوی (کتابخانه‌ای) و مطالعات میدانی مورد بررسی قرار گرفت. در روش میدانی به منظور جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز اقدام به بازدید، مشاهده، تهیه عکس از قابلیت‌های گردشگری منطقه و تکمیل پرسش‌نامه شده است و سپس با استفاده از مدل تحلیلی SWOT به تجزیه و تحلیل اطلاعات و ارائه راهکارها و راهبردهای مناسب جهت توسعه گردشگری در منطقه پرداخته شد که در ابتدا با توجه به بررسی‌های صورت گرفته روی محیط داخلی و محیط خارجی ناحیه، فهرستی از نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدات در منطقه مورد شناسایی قرار گرفت و سپس به وسیله نظر خواهی از مردم، گردشگران و مسئولان امر و وزن دهی به هر کدام از این مسائل و سپس محاسبه و تحلیل آن‌ها، اولویت‌ها مشخص گردید و در نهایت به ارائه راهکارهایی در راستای توسعه توریسم کوهستانی مبادرت شده است. لازم به ذکر است که جامعه آماری مطالعه شده را سه گروه تشکیل می‌دهند که با استفاده از روش نمونه‌گیری استاندارد مورگان برای خانوار روستایی (مردم) تعداد ۱۶۲ نفر و برای مدیران محلی روستا تعداد ۳۰ نفر و برای گردشگران تعداد ۱۹۲ نفر به عنوان نمونه انتخاب شده است.

مدل استفاده شده در این پژوهش به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات، مدل تحلیلی^۱ SWOT است. این مدل یکی از ابزارهای راهبردی تطابق نقاط قوت و ضعف درون سازمانی با فرصت‌ها و تهدیدهای برون سازمانی است. این مدل ابزاری برای بهره‌برداری در مراحل مقدماتی تصمیم‌گیری و به عنوان یک پیش‌آمد در امر برنامه‌ریزی راهبردی در نوع کاربردی است (افراخته، ۱۳۸۷: ۱۲۵). تحلیل SWOT، تحلیلی منظم برای شناسایی عوامل (نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها) و تدوین راهبرد در راستای تطابق مناسب بین آن‌هاست. از دیدگاه این مدل، راهبرد مناسب، قوت‌ها و فرصت‌ها را به حداکثر و ضعف‌ها و تهدیدها را به حداقل ممکن می‌رساند. برای این منظور نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید در چهار حالت کلی: SO, WO, ST, WT به شرح زیر پیوند داده شده و گزینه‌های راهبردی از بین آن‌ها انتخاب می‌شوند:

- *راهبردهای رقابتی/تهاجمی (SO)، که تمرکز آن‌ها بر نقاط قوت درونی و فرصت‌های بیرونی است.
- *راهبردهای تنوع بخشی (ST)، بر نقاط قوت درونی و تهدیدهای بیرونی متمرکز است.
- *راهبردهای بازنگری (WO)، ضمن تأکید بر نقاط ضعف درونی، سعی بر بهره‌گیری از فرصت‌های بیرونی در جهت رفع نقاط ضعف است.
- *راهبردهای تدافعی (WT)، که برای مقابله با ضعف‌های درونی و تهدیدهای ارائه می‌شود (رضوانی، ۱۳۸۷: ۲۰۳).

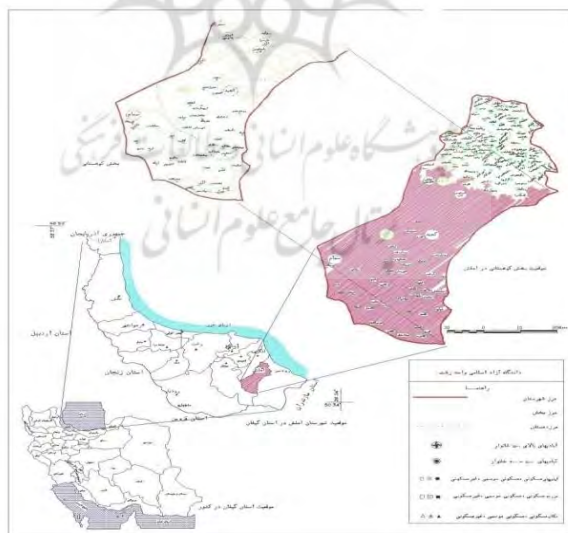
جدول ۱. ماتریس استخراج راهبردهای ممکن بر اساس تحلیل SWOT

تهدیدها (THREATS)	فرصت‌ها (OPPORTUNITIES)	عوامل بیرونی عوامل درونی
استراتژی ST چگونه می‌توان از توانمندی‌ها برای غلبه بر تهدیدها استفاده کرد؟	استراتژی SO چگونه می‌توان از توانمندی‌ها برای بهره‌گیری از فرصت‌های موجود استفاده کرد؟	نقاط قوت (Strength)
استراتژی WT چگونه می‌توان نقاط ضعف را در جهت غلبه بر تهدیدها کاهش داد؟	استراتژی WO برای غلبه بر نقاط ضعف در جهت بهره‌گیری از فرصت‌ها چه فعالیت‌هایی می‌توان انجام داد؟	نقاط ضعف (Weakness)

منبع: نسترن و هوشمند فر، ۱۳۸۹، ۶۵

۴. محدوده مورد مطالعه

محدوده مورد مطالعه در این تحقیق، منطقه کوهستای شهرستان املش است که در قسمت جنوب این شهرستان قرار گرفته و قسمت اعظم آن را تشکیل می‌دهد. دهستان‌های کجید، سمام و قسمتی از دهستان‌های املش جنوبی و شبخوس لات در این محدوده قرار دارند و این محدوده دارای ۲۸۵ کیلومتر مربع مساحت است و بین ۳۶ درجه و ۴۹ دقیقه تا ۳۷ درجه و ۳ دقیقه عرض شمالی و ۵۰ درجه و ۱ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۱۶ دقیقه طول شرقی واقع شده است. منطقه کوهستانی شهرستان املش از جنوب به شهرستان سیاهکل، از شرق به شهرستان رودسر، از غرب به شهرستان لنگرود محدود می‌شود. این منطقه بنابر سرشماری سال ۸۵ از ۴۶ آبادی تشکیل شده، که تعداد ۳۷ آبادی دارای سکنه و ۹ آبادی خالی از سکنه و دارای ۱۳۶۷ خانوار و جمعیتی برابر با ۴۶۹۵ نفر است (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان گیلان، ۱۳۸۵).

شکل ۱. موقعیت جغرافیای محدوده مورد مطالعه در استان گیلان

۵. یافته‌ها

۵-۱. عوامل مؤثر درونی بر گردشگری ناحیه مورد مطالعه

هدف این مرحله سنجش محیط داخلی ناحیه مورد مطالعه جهت شناسایی نقاط قوت و ضعف، یعنی جنبه‌هایی که در راه دستیابی به اهداف برنامه‌ریزی و توسعه مساعد یا بازدارنده است، می‌باشد (رضایی و رحمانی، ۱۳۸۶: ۵۰). از این رو در این قسمت تحت عنوان نقاط قوت و ضعف در قالب ابعاد توسعه مناطق کوهستانی (اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، طبیعی، کالبدی و نهادی) به شرح جدول (۲) تقسیم بندی شد.

۵-۲. عوامل مؤثر خارجی بر گردشگری ناحیه مورد مطالعه

هدف این مرحله سنجش محیط خارجی ناحیه مورد مطالعه جهت شناسایی نقاط فرصت و تهدیدهایی است، که ناحیه در ارتباط با گسترش توریسم با آن مواجه است (رکن‌الدین‌افتخاری و مهدوی، ۱۳۸۵: ۱۰). بر این اساس فرصت‌ها و تهدیدهای مؤثر بر ناحیه مورد مطالعه در قالب ابعاد توسعه منطقه کوهستانی (اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، اکولوژیکی و نهادی) در جدول (۳) فهرست می‌شود.

جدول ۲. ماتریس عوامل داخلی مؤثر بر گردشگری ناحیه مطالعه شده

ابعاد	نقاط قوت (S)	نقاط ضعف (W)
اقتصادی	۱. وجود بازار هفتگی در جهت فروش محصولات کشاورزی، دامی و صنایع دستی به گردشگران منطقه. ۲. مستعد بودن محدوده مورد مطالعه جهت توسعه توریسم و برنامه‌ریزی در جهت استفاده از منابع طبیعی و انسانی و معرفی آن به عنوان قطب مهم گردشگری.	۱. عدم وجود برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری دولتی در منطقه. ۲. عدم تمایل مردم در فروش زمینهای کشاورزی به سرمایه گذران بخش خصوصی.
اجتماعی و فرهنگی	۱. وجود آداب و رسوم، فرهنگ محلی و نیز مکان‌های تاریخی و مذهبی در منطقه. ۲. وجود حس مهمانوازی در بین مردم منطقه و تمایل مردم به خدمات رسانی به گردشگران. ۳. برگزاری جشنواره فرهنگی و مراسم علم‌واچینی در محدوده مورد مطالعه.	۱. تعارض و تفاوت میان فرهنگ گردشگران و مردم روستاهای کوهستانی. ۲. عدم تبلیغات و اطلاع رسانی درست در زمینه معرفی منطقه به عنوان یکی از مناطق دارای پتانسیل گردشگری. ۳. نبود امکانات اقامتی، رفاهی و بهداشتی مناسب در منطقه ۴. نامناسب بودن امکانات پذیرایی مانند رستوران و فروشگاه مواد غذایی.
طبیعی و کالبدی	۱. وجود چشم‌اندازهای زیبا و منحصر به فرد به همراه فضای سبز و باغات فندق و گردو و مزارع گندم و جو در ناحیه کوهستانی. ۲. وجود قله مرتفع و ارتفاعات جهت انجام ورزش‌ها و تفریحاتی مانند: کوهنوردی، راهپیمایی، اردو زدن و اسکی در منطقه. ۳. وجود غارهای موجود در منطقه. ۴. وجود روستاهای نمونه و دارای پتانسیل گردشگری در منطقه. ۵. وجود چشمه و رودخانه در منطقه. ۶. وجود اقلیم و آب و هوای مناسب در فصول گرم سال در منطقه. ۷. وجود سایت‌های طبیعی و پارک جنگلی در منطقه.	۱. عدم ماندگاری برف به مدت طولانی در منطقه کوهستانی. ۲. نبود راه مناسب جهت دسترسی به منطقه. ۳. نبود تاسیسات و تجهیزات تفریحی و ورزشی در منطقه ۴. عدم وجود زیرساخت‌های مناسب محیطی و کالبدی در منطقه (تلفن، آب لوله کشی، فاضلاب، جاده، وسایل نقلیه عمومی و ...).
نهادی	۱. وجود اداره میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در منطقه جهت معرفی جاذبه‌های گردشگری، حمایت از صنایع دستی و حفاظت از میراث باستانی، تاریخی و مذهبی.	۱. عدم آشنایی روستاییان و عدم آموزش آن‌ها در نحوه برخورد با گردشگران.

جدول ۳. ماتریس عوامل خارجی مؤثر بر گردشگری ناحیه مورد مطالعه

ابعاد	فرصت‌ها (O)	تهدیدها (T)
اقتصادی	۱. افزایش توجه دولت و بخش خصوصی به برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری.	۱. افزایش قیمت زمین و گرانی کالا و خدمات در منطقه.
اجتماعی و فرهنگی	۱. افزایش انگیزه بیشتر برای مسافرت و تفریح در بین مردم شهری و حومه. ۲. عدم ارائه خدمات و تسهیلات مناسب به گردشگران از سوی مناطق تفریحی رقیب.	۱. از بین فرهنگ محلی و دگرگون شدن آن (همانند زبان، آداب و رسوم محلی، نوع پوشاک و ...) با افزایش گردشگران. ۲. افزایش امکانات و خدمات تفریحی در مناطق گردشگری رقیب مانند: (سجیران، سفید آب، بلوردکان و ...). ۳. افزایش جمعیت و شلوغ شدن منطقه با رشد گردشگری.
طبیعی و کابردی	۱. وجود مسیر تماشایی جهت دسترسی به این منطقه. ۲. برگزاری تورهای گردشگری جهت کوهنوردی، دوچرخه سواری و بازدید از اماکن مذهبی و تاریخی و طبیعی.	۱. از بین رفتن و تخریب محیط کوهستان (پوشش مرتعی، جنگلی، باغات، مزارع و ...). ۲. آلودگی منابع آب، خاک و اقلیم در منطقه.
نهادی	۱. وجود نهادها و سازمان‌های مختلف دولتی و غیردولتی در شهرستان املش و ارائه تسهیلات و خدمات به این منطقه. ۲. ارائه مجوز و تسهیلات از سوی دولت جهت گسترش و توسعه خدمات، تجهیزات و تأسیسات گردشگری در این منطقه.	۱. عدم وجود نیروهای متخصص و با تجربه در مجاورت این منطقه.

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

۳-۵. تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها

بعد از شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدات توسط مطالعات میدانی و انجام مصاحبه، تعداد ۱۳ نقطه قوت داخلی در برابر ۱۱ نقطه ضعف داخلی و تعداد ۷ فرصت خارجی در برابر ۷ تهدید خارجی در منطقه کوهستانی شناسایی و بررسی شده است. لذا در یک جمع بندی و تحلیل ساده می‌توان گفت که با توجه به وجود نقاط قوت و فرصت در منطقه، میزان تهدیدها و ضعف‌ها نیز بسیار بالاست و منطقه به لحاظ توسعه گردشگری از سطح آسیب پذیری بر خوردار است و برنامه‌ریزی درست و منطقی در سطح منطقه امری الزامی است. جهت وزن دهی و اولویت بندی این عوامل چهارگانه پرسش‌نامه‌ای بین سه گروه سرپرست خانوار (مردم)، مدیران محلی روستا (اعضای شورای اسلامی و دهیار) و گردشگران توزیع گردیده معیار سنجش و درجه بندی هر یک از عوامل فوق به این صورت بوده که برای هر عامل یک دامنه‌ای از (۱) تا (۵) درجه بندی شده، که (۱) به معنای اهمیت خیلی کم و (۲) به معنای اهمیت کم و (۳) به معنای اهمیت متوسط و (۴) به معنای اهمیت زیاد و (۵) به معنای اهمیت خیلی زیاد آن عامل در توسعه توریسم در سطح منطقه مورد مطالعه می‌باشد. سپس اطلاعات و داده‌های گردآوری شده بر حسب مجموع وزن‌های بدست آمده، میانگین رتبه‌ای وزن‌ها مورد تجزیه و تحلیل و محاسبه قرار گرفته و به منظور درجه بندی و اولویت بندی در درون دسته‌ها و گروه‌های مختلف، مدل SWOT به کار گرفته شده است. در این قسمت از جمع دامنه‌های ۱ تا ۵ برای هر عامل

مجموع وزن‌ها بدست آمد و از تقسیم مجموع وزن‌ها بر تعداد جامعه آماری در هر گروه مشارکت‌کننده میانگین رتبه‌ای مورد محاسبه قرار گرفت و سپس بر اساس میانگین رتبه‌ای هر کدام از عوامل رتبه بندی شد. بنابراین با توجه به نظرات ارائه شده و محاسبات انجام شده بر روی این نظرات به منظور اولویت بندی آن‌ها اقدام به تشکیل جدول (۴) گردیده که بیانگر مجموع وزن‌های داده شده، میانگین رتبه‌ای و رتبه هر یک از نقاط قوت، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها از دیدگاه سه گروه پاسخ‌دهنده می‌باشد. با توجه به جدول (۴) به بررسی و تحلیل هر یک از نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدها از نقطه نظر سه گروه مشارکت‌کننده در این تحقیق پرداخته شده است:

- **خانوار روستایی (مردم):** تحلیل SWOT نشان می‌دهد که از نظر خانوار روستایی (مردم) مولفه وجود قله مرتفع و ارتفاعات جهت انجام ورزش‌ها و تفریحاتی مانند کوهنوردی، راهپیمایی، اردو زدن و اسکی در منطقه با مجموع وزن ۶۶۱ و میانگین رتبه‌ای ۴/۰۸ به عنوان مهمترین نقطه قوت داخلی و در مقابل وجود پایگاه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در منطقه با مجموع وزن ۵۵۷ و میانگین رتبه‌ای ۳/۴۳ به عنوان کم‌اهمیت‌ترین نقطه قوت داخلی مطرح است. همچنین مؤلفه ارائه مجوز و تسهیلات از سوی دولت جهت گسترش و توسعه خدمات، تجهیزات و تأسیسات گردشگری با مجموع وزن ۶۴۴ و میانگین رتبه‌ای ۳/۹۷ به عنوان مهمترین فرصت بیرونی، در مقابل مؤلفه افزایش توجه دولت و بخش خصوصی به برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری با مجموع وزن ۵۶۳ و میانگین رتبه‌ای ۳/۴۷ به عنوان کم‌اهمیت‌ترین فرصت بیرونی مطرح می‌باشد. در مورد نقاط ضعف درونی، خانوار روستایی (مردم) معتقد بودن که مؤلفه عدم تبلیغات و اطلاع رسانی درست در زمینه معرفی منطقه به عنوان یکی از مناطق دارای پتانسیل گردشگری با مجموع وزن ۶۶۰ و میانگین رتبه‌ای ۴/۰۷ به عنوان مهمترین نقطه ضعف داخلی و مؤلفه عدم آشنایی روستاییان و آموزش روستاییان در نحوه برخورد با گردشگران با مجموع وزن ۵۴۸ و میانگین رتبه‌ای ۳/۳۸ کمترین اولویت را در میان نقاط ضعف داخلی دارد. همچنین از دیدگاه خانوار روستایی (مردم) مؤلفه از بین رفتن فرهنگ محلی و دگرگون شدن آن (همانند زبان، آداب و رسوم، نوع پوشاک و ...) با مجموع وزن ۶۱۰ و میانگین رتبه‌ای ۳/۷۶ به عنوان مهمترین تهدید بیرونی و مؤلفه از بین رفتن و تخریب محیط کوهستانی (پوشش مرتعی، جنگلی، باغات و مزارع) با مجموع وزن ۵۱۳ و میانگین رتبه‌ای ۳/۱۶ به عنوان کم‌اولویت‌ترین تهدید در جهت توسعه توریسم مطرح است.

جدول ۴. ماتریس تحلیلی SWOT (رتبه بندی و اولویت سنجی نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید)

از دیدگاه سه گروه مشارکت کننده

گردشگران			مدیران محلی روستا			خانوار روستایی (مردم)			تحلیل SWOT
رتبه	میانگین رتبه‌ای	مجموع وزن‌ها	رتبه	میانگین رتبه‌ای	مجموع وزن‌ها	رتبه	میانگین رتبه‌ای	مجموع وزن‌ها	
قوت‌ها									
۱	۴/۵۵	۸۷۴	۳	۴/۴۳	۱۳۳	۲	۴/۰۴	۶۵۶	۱= وجود چشم‌اندازهای زیبا و منحصر به فرد...
۱۳	۳/۴۵	۶۶۳	۱۲	۳/۵۰	۱۰۵	۱۰	۳/۶۰	۵۸۴	۲= وجود بازار هفتگی در جهت فروش محصولات ...
۸	۳/۹۲	۷۵۵	۹	۳/۸۶	۱۱۶	۶	۳/۸۵	۶۲۴	۳= وجود آداب و رسوم، فرهنگ محلی و سنتی و نیز ...
۶	۳/۹۹	۷۶۷	۷	۴/۰۳	۱۲۱	۸	۳/۷۳	۶۰۵	۴= وجود روستاهای نمونه و دارای پتانسیل گردشگری در ...
۳	۴/۳۹	۸۴۴	۱	۵/۳۶	۱۶۱	۱	۴/۰۸	۶۶۱	۵= وجود قله مرتفع و ارتفاعات جهت انجام ورزش‌ها ...
۹	۳/۸۵	۷۴۰	۶	۴/۱۰	۱۲۳	۹	۳/۷۰	۶۰۰	۶= وجود غارهای موجود در منطقه ...
۲	۴/۴۵	۸۵۵	۴	۴/۱۳	۱۲۴	۴	۳/۹۳	۶۳۷	۷= وجود چشمه و رودخانه در منطقه ...
۱۲	۳/۶۶	۷۰۴	۱۳	۳/۳۶	۱۰۱	۱۳	۳/۳۳	۵۵۷	۸= وجود پایگاه میراث فرهنگی، صنایع دستی ...
۱۰	۳/۷۹	۷۲۹	۸	۳/۴	۱۲۰	۱۲	۳/۷۸	۵۶۶	۹= برگزاری جشنواره فرهنگی و مراسم علم و آیینی ...
۵	۴/۱۱	۷۹۱	۵	۴/۱۳	۱۲۴	۱۱	۳/۵۹	۵۸۳	۱۰= وجود سایت‌های طبیعی و پارک جنگلی در منطقه ...
۷	۳/۴۵	۷۵۸	۱۱	۳/۶۳	۱۰۹	۳	۳/۹۵	۶۴۱	۱۱= مسعدت بودن منطقه در جهت توسعه توریسم و ...
۴	۴/۳۵	۸۳۶	۲	۴/۴۶	۱۳۴	۵	۳/۹۰	۶۳۲	۱۲= وجود اقلیم و آب و هوای مناسب در فصول گرم ...
۱۱	۳/۷۵	۷۲۱	۱۰	۳/۸۳	۱۱۵	۷	۳/۷۸	۶۱۳	۱۳= وجود حس همپاوری در بین مردم منطقه و تمایل ...
ضعف‌ها									
۸	۳/۸۷	۷۴۴	۴	۴	۱۲۰	۷	۳/۵۳	۵۷۲	۱= عدم وجود برنامه‌ریزی و سرمایه گذاری در ...
۱۰	۳/۶۹	۷۰۹	۳	۴/۱	۱۲۳	۲	۳/۷۸	۶۱۳	۲= عدم تمایل مردم در فروش زمین‌های کشاورزی به ...
۴	۳/۹۹	۷۶۷	۲	۴/۴	۱۳۲	۴	۳/۶۶	۵۹۴	۳= نبود راه مناسب جهت دسترسی به منطقه ...
۲	۴/۰۶	۷۸۱	۵	۳/۹۶	۱۱۹	۵	۳/۶۳	۵۸۹	۴= نبود امکانات اقامتی، رفاهی و بهداشتی مناسب ...
۵	۳/۹۶	۷۶۱	۱۱	۳/۲	۹۶	۱۱	۳/۳۸	۵۴۸	۵= عدم آشنایی و آموزش روستائیان ...
۳	۴/۰۵	۷۷۹	۶	۳/۸۳	۱۱۵	۳	۳/۷۳	۶۰۵	۶= عدم وجود تاسیسات و تجهیزات تفریحی و ...
۱۱	۳/۴۵	۶۶۳	۸	۳/۷۳	۱۱۲	۱۰	۳/۴۵	۵۶۰	۷= تعارض و تفاوت میان فرهنگ گردشگران و ...
۹	۳/۸۶	۷۴۳	۷	۳/۸۳	۱۱۵	۹	۳/۴۹	۵۶۶	۸= عدم وجود زیرساخت‌های مناسب محیطی و کالبدی ...
۷	۳/۸۸	۷۴۶	۱۰	۳/۳۶	۱۰۱	۶	۳/۵۹	۵۸۳	۹= نامناسب بودن امکانات پذیرایی مانند رستوران و ...
۱	۴/۴۴	۸۵۴	۱	۴/۵۶	۱۳۷	۱	۴/۰۷	۶۶۰	۱۰= عدم تبلیغات و اطلاع رسانی درست در زمینه ...
۶	۳/۹۱	۷۵۲	۹	۳/۷۳	۱۱۲	۸	۳/۵۳	۵۷۱	۱۱= عدم ماندگاری برف به مدت طولانی در منطقه ...
فرصت‌ها									
۲	۴/۳۶	۸۳۹	۱	۴/۳۳	۱۳۰	۱	۳/۹۷	۶۴۴	۱= ارائه مجوز و تسهیلات از سوی دولت جهت گسترش ...
۵	۴/۰۸	۷۸۵	۷	۳/۶۳	۱۰۹	۷	۳/۴۷	۵۴۳	۲= افزایش توجه دولت و بخش خصوصی به ...
۴	۴/۰۹	۷۸۷	۶	۳/۷۰	۱۱۱	۶	۳/۶۴	۵۹۱	۳= افزایش انگیزه بیشتر برای مسافرت و تفریح در ...
۷	۳/۸۲	۷۴۴	۲	۴/۳۳	۱۳۰	۵	۳/۶۹	۵۹۸	۴= عدم ارائه خدمات و تسهیلات مناسب به گردشگران ...
۶	۳/۸۹	۷۴۷	۴	۴/۰	۱۲۶	۲	۳/۹۱	۶۳۵	۵= وجود نهادهای و سازمان‌های مختلف دولتی و ...
۳	۴/۳۳	۸۳۲	۳	۴/۴۶	۱۳۸	۴	۳/۸۵	۶۲۷	۶= وجود مسیر تماشایی جهت دسترسی به ...
۱	۴/۳۷	۸۴۰	۵	۳/۹۰	۱۱۷	۳	۳/۸۷	۶۲۵	۷= برگزاری تورهای گردشگری جهت کوهنوردی ...
تهدیدها									
۱	۳/۹۷	۷۶۳	۶	۳/۳۰	۹۹	۲	۳/۵۵	۵۷۶	۱= افزایش قیمت زمین و گرانی کالا و ...
۴	۳/۶۰	۶۹۳	۱	۳/۸	۱۱۴	۱	۳/۷۶	۶۱۰	۲= از بین رفتن فرهنگ محلی و دگرگون شدن ...
۵	۳/۴۶	۶۶۶	۷	۳/۱۶	۹۵	۷	۳/۱۶	۵۱۳	۳= از بین رفتن و تخریب محیط کوهستان ...
۲	۳/۸۶	۷۴۳	۲	۳/۷۶	۱۱۳	۴	۳/۳۸	۵۴۸	۴= افزایش امکانات و خدمات تفریحی در ...
۶	۳/۴۱	۶۵۶	۵	۳/۳۶	۱۰۱	۵	۳/۱۹	۵۲۸	۵= آلودگی منابع آب، خاک و اقلیم در ...
۳	۳/۸۱	۷۳۲	۳	۳/۴۶	۱۰۴	۳	۳/۵۴	۵۷۴	۶= افزایش جمعیت و شلوغ شدن منطقه ...
۷	۳/۳۷	۶۴۸	۴	۳/۱۰	۹۳	۶	۳/۲۴	۵۲۵	۷= عدم وجود نیروهای متخصص و با تجربه ...

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

- مدیران محلی روستا (اعضای شورای اسلامی و دهیار): تحلیل SWOT نشان می‌دهد که از نظر مدیران محلی روستا، مؤلفه وجود قله مرتفع و ارتفاعات جهت انجام ورزش‌ها و تفریحاتی مانند: کوهنوردی، راهپیمایی، اردو زدن و اسکی در منطقه با مجموع وزن ۱۶۱ و میانگین رتبه‌ای ۵/۳۶ به عنوان مهمترین نقطه قوت داخلی و در مقابل مؤلفه وجود پایگاه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در منطقه با مجموع وزن ۱۰۱ و میانگین رتبه‌ای ۳/۳۶ به عنوان کم اهمیت‌ترین نقطه قوت داخلی مطرح است و همچنین از نظر مدیران محلی روستا مؤلفه ارائه مجوز و تسهیلات از سوی دولت جهت گسترش و توسعه خدمات، تجهیزات و تأسیسات گردشگری با مجموع وزن ۱۳۰ و میانگین رتبه‌ای ۴/۳۳ به عنوان مهمترین فرصت بیرونی و در حالیکه مؤلفه افزایش توجه دولت و بخش خصوصی به

برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری با مجموع وزن ۱۰۹ و میانگین رتبه‌ای ۳/۶۳ به عنوان کم اهمیت ترین فرصت بیرونی مطرح می‌باشد. در مورد نقاط ضعف داخلی مدیران محلی روستا معتقد بودن که مؤلفه عدم تبلیغات و اطلاع رسانی درست در زمینه معرفی منطقه به عنوان یکی از مناطق دارای پتانسیل گردشگری با مجموع وزن ۱۳۷ و میانگین رتبه‌ای ۴/۵۶ به عنوان مهمترین نقطه ضعف داخلی و درمقابل مؤلفه عدم آشنایی روستاییان و عدم آموزش روستاییان در نحوه برخورد با گردشگران با مجموع وزن ۹۶ و میانگین رتبه‌ای ۳/۲ به عنوان کم اهمیت ترین نقطه ضعف داخلی مطرح است. مؤلفه از بین رفتن فرهنگ محلی و دگرگون شدن آن (همانند زبان، آداب و رسوم محلی، نوع پوشاک و ...) با مجموع وزن ۱۱۴ و میانگین رتبه‌ای ۳/۸ به عنوان مهمترین تهدید بیرونی و در مقابل مؤلفه از بین رفتن و تخریب محیط کوهستانی (پوشش مرتعی، جنگلی، باغات و مزارع) با مجموع وزن ۹۵ و میانگین رتبه‌ای ۳/۱۶ به عنوان کم اهمیت ترین تهدید بیرونی در جهت توسعه توریسم مطرح است.

- **گردشگران:** تحلیل SWOT نشان می‌دهد که از نظر گردشگران مؤلفه وجود چشم‌اندازهای زیبا و منحصر به فرد به همراه فضای سبز و باغات فندق و گردو و مزارع گندم و جو در ناحیه کوهستانی با مجموع وزن ۸۷۴ و میانگین رتبه‌ای ۴/۵۵ به عنوان مهمترین نقطه قوت داخلی و در مقابل وجود بازار هفتگی در جهت فروش محصولات کشاورزی، دامی و صنایع دستی با مجموع وزن ۶۶۳ و میانگین رتبه‌ای ۳/۴۵ به عنوان کم اهمیت ترین نقطه قوت داخلی مطرح است. در حالیکه از نظر گردشگران مؤلفه برگزاری تورهای گردشگری جهت کوهنوردی، دوچرخه سواری و بازدید از اماکن مذهبی، تاریخی و طبیعی با مجموع وزن ۸۴۰ و میانگین رتبه‌ای ۴/۳۷ به عنوان مهمترین فرصت بیرونی و در مقابل مؤلفه امکان عدم ارائه خدمات و تسهیلات مناسب به گردشگران از سوی مناطق تفریحی رقیب با مجموع وزن ۷۳۴ و میانگین رتبه‌ای ۳/۸۲ به عنوان کم اهمیت ترین فرصت بیرونی مطرح می‌باشد. همچنین از دیدگاه گردشگران مؤلفه عدم تبلیغات و اطلاع رسانی درست در زمینه معرفی منطقه به عنوان یکی از مناطق دارای پتانسیل گردشگری با مجموع وزن ۸۵۴ و میانگین رتبه‌ای ۴/۴۴ به عنوان مهمترین نقطه ضعف داخلی و در مقابل مؤلفه تعارض و تفاوت فرهنگ گردشگران و مردم روستاهای کوهستانی با مجموع وزن ۶۶۳ و میانگین رتبه‌ای ۳/۴۵ کم اولویت ترین نقطه ضعف در میان نقاط ضعف درونی است. همچنین گردشگران معتقد بودن که مؤلفه افزایش قیمت زمین و گرانی کالا و خدمات با مجموع وزن ۷۶۳ و میانگین رتبه‌ای ۳/۹۷ به عنوان مهمترین تهدید بیرونی و در مقابل مؤلفه عدم وجود نیروهای متخصص و با تجربه در مجاورت این منطقه با مجموع وزن ۶۴۸ و میانگین رتبه‌ای ۳/۳۷ به عنوان کم اهمیت ترین نقطه تهدید بیرونی در جهت توسعه توریسم مطرح است.

۴-۵. جمع بندی دیدگاه‌ها و اولویت بندی نهایی از تحلیل SWOT

با توجه به نتایج به دست آمده از ماتریس SWOT اقدام به تشکیل جدول (۵) گردیده که بیانگر اولویت بندی و رتبه بندی هریک از مؤلفه‌ها از دیدگاه سه گروه مشارکت کننده در این تحقیق می‌باشد. برای رتبه بندی و اولویت بندی نهایی عوامل داخلی و خارجی مؤثر بر توسعه توریسم کوهستانی در شهرستان املش از نظرات سه گروه مشارکت کننده مانند مدیران محلی و اعضای خانوار (مردم) روستا

و گردشگران ورودی به این منطقه استفاده شده است. که در اینجا وزن نسبی برای اولویت بندی نهایی مؤلفه‌ها محاسبه نشده، بلکه با توجه به مجموع وزن‌ها و از جمع سه میانگین رتبه‌ای تقسیم بر ۳ رتبه نهایی بدست آمده است. با توجه به محاسبات انجام شده این نتیجه بدست آمد که مؤلفه وجود قتل مرتفع و ارتفاعات جهت انجام ورزش‌ها و تفریحاتی مانند: کوهنوردی، راهپیمایی، اردوزدن و اسکی در منطقه به عنوان مهمترین نقطه قوت و عدم تبلیغات و اطلاع رسانی درست در زمینه معرفی منطقه به عنوان یکی از مناطق دارای پتانسیل گردشگری به عنوان مهمترین نقطه ضعف و مؤلفه ارائه مجوز و تسهیلات از سوی دولت جهت گسترش و توسعه خدمات، تجهیزات و تأسیسات گردشگری در منطقه به عنوان مهمترین فرصت بیرونی و مؤلفه از بین رفتن فرهنگ محلی و دگرگون شدن آن با افزایش گردشگران به عنوان مهمترین تهدید خارجی می‌باشد.

جدول ۵. اولویت بندی نهایی عوامل مؤثر (نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید) در توسعه توریسم کوهستانی از دید سه گروه مشارکت کننده

اولویت بندی نقاط قوت (S)	اولویت بندی نقاط ضعف (W)	اولویت بندی نقاط فرصت (O)	اولویت بندی نقاط تهدید (T)
1 = S ₁ وجود قتل مرتفع و ارتفاعات جهت انجام ورزش‌ها و تفریحاتی مانند کوهنوردی، راهپیمایی و ...	1 = W ₁ عدم تبلیغات و اطلاع رسانی درست در زمینه معرفی منطقه به عنوان یکی از مناطق ...	1 = O ₁ ارائه مجوز و تسهیلات از سوی دولت جهت گسترش و توسعه خدمات ...	1 = T ₁ از بین رفتن فرهنگ محلی و دگرگون شدن آن (همانند زبان، ...)
2 = S ₂ وجود چشم‌اندازهای زیبا و منحصر به فرد به همراه فضای سبز و باغات فندق، گردو مزارع ...	2 = W ₂ نبود راه مناسب جهت دسترسی به منطقه.	2 = O ₂ وجود مسیر تماشایی جهت دسترسی به منطقه	2 = T ₂ افزایش امکانات و خدمات تفریحی در مناطق گردشگری رقیب مانند ...
3 = S ₃ اقلیم و آب و هوای مناسب در فصول ...	3 = W ₃ نبود امکانات اقامتی، رفاهی و بهداشتی ...	3 = O ₃ برگزاری تورهای گردشگری جهت ...	3 = T ₃ افزایش قیمت زمین و گرانی کالا و ...
4 = S ₄ وجود چشمه و رودخانه در منطقه.	4 = W ₄ عدم وجود تأسیسات و تجهیزات تفریحی و ...	4 = O ₄ وجود نهادها و سازمان‌های مختلف.	4 = T ₄ افزایش جمعیت و شلوغ شدن ...
5 = S ₅ وجود سایت‌های طبیعی و پارک جنگلی ...	5 = W ₅ عدم تمایل مردم در فروش زمین‌های ...	5 = O ₅ عدم ارائه خدمات و تسهیلات مناسب به گردشگران در مناطق تفریحی رقیب.	5 = T ₅ آلودگی منابع آب، خاک و اقلیم ...
6 = S ₆ وجود روستاهای نمونه و دارای پتانسیل گردشگری در منطقه.	6 = W ₆ عدم وجود برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری دولتی در منطقه ..	6 = O ₆ افزایش انگیزه بیشتر برای مسافرت و تفریح در بین مردم شهری ...	6 = T ₆ از بین رفتن و تخریب محیط کوهستان (پوشش مرتعی، جنگلی و ...)
7 = S ₇ وجود غارهای موجود در منطقه.	7 = W ₇ عدم وجود زیرساخت‌های مناسب محیطی ...	7 = O ₇ افزایش توجه دولت و بخش ...	7 = T ₇ عدم وجود نیروهای متخصص ...
8 = S ₈ وجود آداب و رسوم، فرهنگ محلی و سنتی و نیز مکان‌های تاریخی و مذهبی و ...	8 = W ₈ عدم ماندگاری برف به مدت طولانی در منطقه کوهستانی		
9 = S ₉ مستعد بودن منطقه در جهت توسعه توریسم و برنامه‌ریزی در جهت استفاده از ...	9 = W ₉ نامناسب بودن امکانات پذیرایی مانند رستوران و فروشگاه مواد غذایی.		
10 = S ₁₀ وجود حس مهمان‌نوازی در بین مردم و تمایل مردم به خدمات‌رسانی به گردشگران.	10 = W ₁₀ تعارض و تفاوت میان فرهنگ گردشگران و مردم روستاهای کوهستانی		
11 = S ₁₁ برگزاری جشنواره فرهنگی و مراسم علم ...	11 = W ₁₁ عدم آشنایی روستاییان و عدم آموزش		
12 = S ₁₂ وجود بازار هفتگی در جهت فروش محصولات کشاورزی، دامی و صنایع دستی ...			
13 = S ₁₃ وجود پایگاه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در منطقه جهت ...			

۵-۵. ارائه استراتژی‌های توسعه توریسم کوهستانی در شهرستان املش با مدل SWOT

استراتژی‌های توسعه‌ای (SO): در این استراتژی تمرکز بر نقاط قوت درونی و فرصت‌های بیرونی برای حداکثر ساختن موقعیت‌هاست.

* استفاده بهینه و هدفمند از فرصت ارائه مجوز و تسهیلات از سوی دولت برای سرمایه‌گذاری و اجرای طرح‌های گسترش و توسعه تأسیسات گردشگری مانند: تله کابین، کمپینگ، هتل، اماکن پذیرایی و ... در جهت بهره‌برداری از جاذبه‌های طبیعی.

* تأکید بر توسعه فعالیت‌های توریستی بر بهره‌برداری از جاذبه‌های طبیعی موجود و بلا استفاده توریستی همانند چشم‌اندازها، فضای سبز، ارتفاعات و مسیر تماشایی برای دستیابی به منطقه و توسعه توریسم کشاورزی به منظور بهره‌برداری از مزارع و باغات فندق و گردو.

* استفاده از شرایط جوی مناسب (اقلیم آب و هوای مناسب) به منظور برگزاری تورهای گردشگری جهت انجام ورزش‌ها و فعالیت‌های توریستی نظیر کوهنوردی، دوچرخه سواری و بازدید از اماکن تاریخی، مذهبی و طبیعی در بستری مناسب.

* فراهم کردن چارچوبی هماهنگ بین نهادها و بخش‌های مختلف مرتبط به منظور شالوده‌ریزی برای اجرای اثر بخش طرح‌ها و ارائه تسهیلات و خدمات، جهت توسعه همه‌جانبه توریسم و نگهداشتن آن در مسیری معین.

* بهره‌گیری و استفاده بهینه و هدفمند از افزایش انگیزه بیشتر برای مسافرت و تفریح در بین مردم شهری و حومه به منظور بهره‌برداری از جاذبه‌ها و فرآورده‌های توریستی روستایی به منظور ایجاد اشتغال و درآمد در منطقه.

* استفاده از فرصت افزایش توجه دولت و بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی در بخش گردشگری به منظور توسعه فعالیت‌های جهانگردی مبتنی بر مناطق دیدنی، پارک‌های طبیعی، مکان‌های باستانی و تاریخی، مذهبی و خصوصیات بارز فرهنگی.

* حمایت از برگزاری جشنواره فرهنگی و مراسمات مذهبی در سطح منطقه به منظور معرفی الگوهای فرهنگی منطقه برای جذب گردشگران بیشتر به منطقه در رقابت با مناطق تفریحی رقیب.

- **استراتژی‌های تنوع (ST):** هدف این استراتژی حداکثر استفاده از نقاط قوت محیط برای رویارویی با تهدیدها، تنگناهاست.

* تنوع بخشی به امکانات و خدمات توریستی برای بهره‌برداری از منابع و جاذبه‌های طبیعی، فرهنگی، تاریخی و مذهبی در منطقه به منظور جلب رضایت گردشگران، با مطلع ساختن گردشگران درباره جامعه محلی (آداب و رسوم، لباس، رفتار و ...) به منظور حفظ فرهنگ محلی.

* تأکید بر توریسم طبیعی (Natural) و اکوتوریسم (Ecotourism) به دلیل وجود مزیت‌های نسبی برای توسعه این نوع توریسم در منطقه جهت افزایش توان رقابت با مناطق تفریحی رقیب.

* توسعه تدریجی (نه سریع) فعالیت‌های گردشگری با تأکید بر جاذبه‌های طبیعی، فرهنگی و تاریخی در منطقه جهت کاهش مشکلات مربوط به افزایش قیمت زمین و گرانی کالا و خدمات.

* ظرفیت پذیری و تعیین حد مطلوب تراکم جمعیت در مکان‌های مختلف توریستی و تمرکز تأسیسات گردشگری به دور از نواحی بسیار پرجمعیت در منطقه در جهت کاهش فشار و تراکم بیش از حد به این مناطق و جاذبه‌ها و جلوگیری از، از بین رفتن و تخریب آن‌ها.

* کار گذاشتن سیستم‌های رفاهی مناسب طراحی شده تأمین آب، دفع فاضلاب و زباله برای مناطق و تسهیلات توریستی و اجرای قوانین و مقررات در جهت کاهش صدمات و آلودگی‌های اکولوژیکی و زیست محیطی.

* بهره‌گیری از توسعه فعالیت‌های توریستی برنامه‌ریزی و کنترل شده در جهت حفظ محیط طبیعی کوهستان (اکوتوریسم) بویژه مکان‌های دیدنی، گیاهان، سیستم بوم شناختی مهم طبیعی و پتانسیل‌های دیگر منطقه.

* گسترش برنامه‌های آموزشی و تربیتی از طریق توسعه واحدهای آموزشی در جهت آموزش نیروهای متخصص به منظور توسعه فعالیت‌های توریستی اعم از طبیعی، تاریخی و مذهبی متناسب با منطقه.

* معرفی و توسعه جاذبه‌های فرهنگی، تاریخی و بهبود استانداردهای حمایت از حفظ و نگهداری الگوها و مراسم‌های فرهنگی سنتی و مکان‌های خاص مهم تاریخی و فرهنگی در جهت به حداقل رساندن هر گونه اثر مخرب گردشگری بر میراث فرهنگی و تاریخی منطقه.

- **استراتژی‌های بازنگری (WO):** در این استراتژی هدف به حداقل رساندن نقاط ضعف و به حداکثر رساندن فرصت‌هاست.

* ضمن بازنگری به روش و فنون برنامه‌های تبلیغاتی و بازاریابی در معرفی منطقه به عنوان یکی از مناطق دارای پتانسیل گردشگری، بهره‌گیری از حمایت‌های دولتی در جهت ارائه مجوز و تسهیلات به منظور توسعه خدمات و امکانات گردشگری در منطقه صورت می‌گیرد.

* اصلاح و تقویت تأسیسات زیربنایی مانند راه منطقه و سیستم حمل و نقل داخلی و ایجاد و نصب علائم راهنما در مسیرهای توریستی به منظور بهره برداری از مسیرهای تماشایی با صحنه‌های هیجان انگیز قابل رویت از جاده جهت دسترسی به منطقه.

* توسعه و گسترش امکانات اقامتی، رفاهی و بهداشتی و تعیین ضوابط انتخاب محل و استانداردهای طرح و توسعه امکانات توریستی با قابلیت بالا جهت بهره‌مندی از فرصت‌ها و پتانسیل‌های توریستی موجود در منطقه.

* آموزش و اطلاع رسانی و آگاه نمودن مردم منطقه از فواید اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی گردشگری از طریق برگزاری سمینارها، نشست‌ها و جلسات به منظور مشارکت در برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های گردشگری جهت جذب گردشگران بیشتر به منطقه.

* ضمن بازنگری به نوع و نحوه برنامه‌ریزی و حمایت دولتی در منطقه در جهت توسعه و تجهیز زیر ساختارها، تسهیلات و تجهیزات مختلف توریستی، از افزایش انگیزه بیشتر برای مسافرت و تفریح در بین مردم شهری و حومه مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد.

* تشویق بخش دولتی و خصوصی به سرمایه‌گذاری و حمایت مالی در ایجاد زیر ساخت‌های مناسب محیطی و کالبدی در راستای افزایش امکانات و خدمات مورد نیاز برای جذب گردشگر به منطقه.

* بازنگاری و توسعه هماهنگ امکانات پذیرایی مانند رستوران و فروشگاه مواد غذایی به شکل جدید و سنتی به منظور پاسخ‌گویی به نیازهای مختلف گردشگران و بهره‌گیری بهینه و هدفمند از منابع و اثرات مثبت توریسم.

– **استراتژی‌های تدافعی (WT):** هدف این استراتژی به حداقل رساندن نقاط ضعف درونی و تهدیدها و تنگناهای بیرونی است.

* تهیه و اجرای برنامه‌های تبلیغاتی برای معرفی تصویر واقعی از جاذبه‌های طبیعی، انسانی، خصوصیات بارز فرهنگی، معماری و آداب و رسوم منطقه و حضور در نمایشگاه‌های جهانگردی، جشنواره‌ها و سمینارها و با تأکید بر حفاظت از الگوها و میراث فرهنگی و مناطق تاریخی.

* ایجاد زیرساخت‌های مناسب (حمل و نقل، امکانات اقامتی، رفاهی و بهداشتی و ...) در منطقه کوهستانی برای ایجاد فضای رقابتی.

* ایجاد تأسیسات و تجهیزات تفریحی، ورزشی و امکانات توسعه کوهنوردی و کوهپیمایی برای جذب گردشگران مرفه.

* تدوین قوانین و مقررات ویژه جهت استفاده بهینه جاذبه‌ها و فرآورده‌های توریسم و جلوگیری از آلودگی منابع در این منطقه.

* تدوین قوانین و مقررات ارضی (زمین) روستایی و کنترل همه جانبه خرید و فروش زمین در جهت کنترل منابع.

* زمینه سازی و تشویق بخش دولتی به سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی در جهت توسعه زیرساخت‌های مناسب محیطی، کالبدی.

* آموزش و اطلاع رسانی به مردم در نحوه برخورد با گردشگران در منطقه به منظور جلوگیری از تعارض بین مردم و گردشگران.

* انتخاب راهکار مناسب سازش مثل تولید برف مصنوعی با امکانات ویژه در جهت توسعه ورزش‌های زمستانی مانند اسکی در منطقه برای رقابت با مناطق تفریحی رقیب.

جدول ۶. استراتژی‌های برنامه‌ریزی و توسعه توریسم کوهستانی شهرستان امش بر اساس عوامل درونی و بیرونی

تحلیل SWOT	
<p>فرصت‌ها (O)</p> <p>O₁ = ارائه مجوز و تسهیلات از سوی دولت جهت گسترش و توسعه ی خدمات، تجهیزات و خدمات به ...</p> <p>O₂ = وجود مسیر تماشایی جهت دسترسی به این منطقه.</p> <p>O₃ = برگزاری تورهای گردشگری جهت کوهنوردی، دوچرخه سواری و بازدید از اماکن مذهبی، تاریخی و طبیعی.</p> <p>O₄ = وجود نهادهای و سازمان‌های مختلف دولتی و غیر دولتی در شهرستان ...</p> <p>O₅ = عدم ارائه خدمات و تسهیلات مناسب به گردشگران در مناطق ...</p> <p>O₆ = افزایش انگیزه بیشتر برای مسافرت و تفریح..</p> <p>O₇ = افزایش توجه دولت و بخش خصوصی به برنامه‌ریزی و سرمایه گذاری در بخش گردشگری.</p>	<p>تهدید (T)</p> <p>T₁ = از بین رفتن فرهنگ محلی و دگرگون شدن آن (همانند زبان، ...) و نیز تخریب مکان‌های تاریخی و فرهنگی.</p> <p>T₂ = افزایش امکانات و خدمات تفریحی در مناطق گردشگری رقیب مانند: سجران، سفید آب، بلوردگان و ...</p> <p>T₃ = افزایش قیمت زمین و گرانی کالا و خدمات در منطقه.</p> <p>T₄ = افزایش جمعیت و شلوغ شدن منطقه با رشد گردشگری.</p> <p>T₅ = آلودگی منابع آب، خاک و اقلیم در منطقه.</p> <p>T₆ = از بین رفتن و تخریب محیط کوهستان (پوشش مرتعی، ...</p> <p>T₇ = عدم وجود نیروهای متخصص و با تجربه در مجاورت این منطقه.</p>
<p>قوت‌ها (S)</p> <p>S₁ = وجود قله مرتفع و ارتفاعات جهت ...</p> <p>S₂ = وجود چشم‌اندازهای زیبا و منحصر به فرد ..</p> <p>S₃ = وجود اقلیم و آب و هوای مناسب در فصل...</p> <p>S₄ = وجود چشمه و رودخانه در منطقه.</p> <p>S₅ = وجود سایت‌های طبیعی و پارک جنگلی...</p> <p>S₆ = وجود روستاهای نمونه و دارای پتانسیل</p> <p>S₇ = وجود غارهای موجود در منطقه ...</p> <p>S₈ = وجود آداب و رسوم، فرهنگ محلی و ...</p> <p>S₉ = مستعد بودن منطقه مورد مطالعه جهت توسعه توریسم ...</p> <p>S₁₀ = وجود حسن مهمانوازی در بین مردم منطقه و تمایل...</p> <p>S₁₁ = برگزاری جشنواره فرهنگی و مراسم علم</p> <p>S₁₂ = وجود بازار هتگی در جهت فروش محصولات ...</p> <p>S₁₃ = وجود پایگاه میراث فرهنگی، صنایع دستی...</p>	<p>استراتژی‌های توسعه‌ای (SO)</p> <p>۱. استفاده بهینه و همدفند از فرصت ارائه مجوز و تسهیلات از سوی دولت برای سرمایه گذاری ... (S₁) (O₁)</p> <p>۲. تاکید بر توسعه فعالیت‌های توریستی بر بهره برداری از جاذبه‌های طبیعی موجود و بلا استفاده توریستی ... (S₂) (O₂)</p> <p>۳. استفاده از شرایط جوی مناسب به منظور برگزاری تورهای گردشگری جهت انجام ورزش‌های و فعالیت‌های ... (S₃, S₄, S₅, S₆) (O₃)</p> <p>۴. فراهم کردن چارچوبی هماهنگ بین نهادها و ... (S₉) (O₄)</p> <p>۵. بهره گیری و استفاده بهینه و همدفند از افزایش انگیزه ... (S₆, S₅, S₇, S₈) (O₇)</p> <p>۶. استفاده از فرصت افزایش توجه دولت و بخش خصوصی ... (S₂, S₃, S₄, S₅, S₆, S₇, S₈) (O₇)</p> <p>۷. حمایت از برگزاری جشنواره فرهنگی و مراسم مذهبی... (S₁₁, S₅, S₆) (O₆)</p>
<p>استراتژی‌های تنوع (ST)</p> <p>۱. تنوع بخشی از امکانات و خدمات توریستی به منظور بهره برداری از منابع و جاذبه‌های طبیعی و ... به منظور ... (S₁, S₂, S₃, S₄, S₅, S₆, S₇, S₈) (T₁)</p> <p>۲. تاکید بر توریسم طبیعی و اکوتوریسم بدلیل وجودمیزت‌های نسبی برای توسعه این نوع توریسم در منطقه ... (S₁, S₂, S₃, S₄, S₅, S₆, S₇) (T₂)</p> <p>۳. توسعه تدریجی (نه سریع) فعالیت‌های گردشگری ... (S₁, S₂, S₃, S₄, S₅, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₀) (T₃)</p> <p>۴. ظرفیت پذیری و تعیین حد مطلوب تراکم جمعیت ... (S₉) (T₄)</p> <p>۵. کارگذاشتن سیستم‌های رفاهی مناسب طراحی شده تامین آب، دفع فاضلاب و زباله برای مناطق و ... (S₁, S₂, S₃, S₄, S₅, S₆, S₇, S₈) (T₅)</p> <p>۶. بهره گیری از توسعه فعالیت‌های توریستی برنامه ... (S₂, S₃, S₄, S₅, S₆, S₇, S₈) (T₆)</p> <p>۷. گسترش برنامه‌های آموزشی و تربیتی از طریق ... (S₁, S₂, S₃, S₄, S₅, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₀) (T₇)</p> <p>۸. معرفی و توسعه جاذبه‌های فرهنگی، ... و بهبود ... (S₈, S₉, S₁₀, S₁₁) (T₈)</p>	<p>استراتژی‌های تنوع (ST)</p> <p>۱. تهیه و اجرای برنامه‌های تبلیغاتی برای معرفی تصویر واقعی از جاذبه‌های طبیعی و ... (W₁, T₁)</p> <p>۲. ایجاد زیر ساخت‌های مناسب (حمل و نقل، ... (W₂, W₃, W₄, W₅, W₆, W₇, W₈) (T₂)</p> <p>۳. ایجاد تأسیسات و تجهیزات تفریحی، ورزشی ... (W₄, W₅, W₆, W₇, W₈) (T₄)</p> <p>۴. تدوین قوانین و مقررات ویژه جهت استفاده بهینه جاذبه‌ها و فرآورده‌های توریسم و جلوگیری از ... (W₆) (T₅)</p> <p>۵. تدوین قوانین و مقررات ارضی (زمین) روستایی و کنترل همه جانبه خرید و فروش زمین و عرضه مناسب ... (W₆) (T₃)</p> <p>۶. زمینه سازی و تشویق بخش دولتی به سرمایه گذاری ... (W₃, W₄, W₅, W₆, W₇, W₈) (T₆)</p> <p>۷. آموزش و اطلاع رسانی به مردم در نحوه برخورد با ... (W₁₁, W₁₀) (T₁)</p> <p>۸. انتخاب راهکار مناسب سازش مثل تولید برف مصنوعی و امکانات ویژه در جهت توسعه ... (W₈, W₉) (T₂)</p>
<p>ضعف‌ها (W)</p> <p>W₁ = عدم تبلیغات و اطلاع رسانی درست در زمینه معرفی منطقه به عنوان یکی از مناطق...</p> <p>W₂ = نبود راه مناسب جهت دسترسی به منطقه.</p> <p>W₃ = نبود امکانات اقامتی، رفاهی و بهداشتی در...</p> <p>W₄ = عدم وجود تأسیسات و تجهیزات تفریحی...</p> <p>W₅ = عدم تمایل در فروش زمین‌های ...</p> <p>W₆ = عدم وجود برنامه‌ریزی و سرمایه گذاری ...</p> <p>W₇ = عدم وجود زیرساخت های مناسب محیطی و کالبدی در منطقه (تلفن، ...</p> <p>W₈ = عدم ماندگاری برف به مدت طولانی در...</p> <p>W₉ = نامناسب بودن امکانات پذیرایی مانند رستوران ...</p> <p>W₁₀ = تعارض و تفاوت میان فرهنگ گردشگران و مردم روستاهای کوهستانی.</p> <p>W₁₁ = عدم آشنایی روستاییان و عدم آموزش...</p>	<p>استراتژی‌های بازنگری (WO)</p> <p>۱. ضمن بازنگری به روش و فنون برنامه‌های تبلیغاتی و بازاریابی جهت منطقه به عنوان یکی از مناطق ... (W₁) (O₁)</p> <p>۲. اصلاح و تقویت تأسیسات زیربنایی مانند راه ... (W₂) (O₂)</p> <p>۳. توسعه و گسترش امکانات اقامتی، رفاهی و بهداشتی و تعیین ضوابط انتخاب محل و استاندارد ... (W₃, O₃)</p> <p>۴. آموزش و اطلاع رسانی و آگاه نمودن مردم از فواید اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی گردشگری از ... (W₅) (O₄, O₅, W₁₁)</p> <p>۵. ضمن بازنگری به نوع و نحوه برنامه‌ریزی و حمایت... (W₆, W₇, W₈) (O₆)</p> <p>۶. تشویق بخش دولتی و خصوصی به سرمایه گذاری و حمایت مالی در ایجاد زیرساخت‌های مناسب محیطی ... (W₃, W₄, W₅, W₆, W₇, W₈) (O₇)</p> <p>۷. بازنگری و توسعه هماهنگ امکانات پذیرایی ... (W₉) (O₆)</p>

۶. بحث و نتیجه‌گیری

نتایج بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که در منطقه مورد مطالعه، تعداد ۱۳ نقطه قوت در برابر ۱۱ نقطه ضعف و تعداد ۷ فرصت خارجی در برابر ۷ تهدید خارجی مورد شناسایی قرار گرفته‌اند. به این ترتیب تعداد ۲۰ نقطه قوت و فرصت به عنوان مزیت‌ها و تعداد ۱۸ نقطه ضعف و تهدید به عنوان محدودیت‌ها و تنگناهای پیش روی منطقه مورد نظر جهت برنامه‌ریزی و توسعه توریسم کوهستانی مطرح است. با توجه به مطالعات میدانی به عمل آمده در محدوده مورد مطالعه مشخص شد که منطقه از توانایی‌ها و محدودیت‌هایی در زمینه‌های طبیعی، اجتماعی و فرهنگی، اقتصادی و نهادی برخوردار است و برنامه‌ریزی در جهت توسعه توریسم در منطقه صورت نگرفته است و مزیت‌های منطقه به طور عمده نسبت به محدودیت‌های آن کمتر است، و سطح آسیب‌پذیری منطقه به لحاظ توسعه گردشگری بسیار بالاست که نیازمند ارائه راهکارهای دقیق و منسجم در جهت رفع این آسیب‌ها در تمامی زمینه‌هاست. با توجه به مشخص شدن ظرفیت‌ها و محدودیت‌های توریستی در منطقه مورد نظر به وسیله تکنیک SWOT، راهکارها و استراتژی‌های چهارگانه (تهاجمی، تنوع، بازنگری و تدافعی) تدوین شده و براین اساس مشخص شد که نیازهای توسعه می‌بایست همانند راهکارهای توسعه گردشگری، تسهیلات و خدمات گردشگری، استراتژی‌های بازاریابی پایدار، قوانین و مقررات مربوط به گردشگری، ایجاد انگیزه برای جذب سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و مشارکت مردم محلی، برنامه‌های آموزشی و زیست محیطی تعریف و برطرف گردد، تا منطقه به توسعه پایدار در زمینه گردشگری برسد. در راستای توسعه گردشگری در این منطقه پیشنهادات زیر مطرح می‌شود:

- استفاده از فرصت افزایش توجه دولت و بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی در بخش گردشگری به منظور توسعه فعالیت‌های جهانگردی مبتنی بر مناطق دیدنی، پارک‌های طبیعی، مکان‌های باستانی و تاریخی، مذهبی و خصوصیات بارز فرهنگی.
- فراهم کردن چارچوبی هماهنگ بین نهادها و بخش‌های مختلف مرتبط به منظور شالوده‌ریزی برای اجرای اثر بخش طرح‌ها و ارائه تسهیلات و خدمات، جهت توسعه همه‌جانبه توریسم و نگهداشتن آن در مسیری معین.
- تأکید بر توریسم طبیعی (Natural) و اکوتوریسم (Ecotourism) به دلیل وجود مزیت‌های نسبی برای توسعه این نوع توریسم در منطقه جهت افزایش توان رقابت با مناطق تفریحی رقیب.
- توسعه تدریجی (نه سریع) فعالیت‌های گردشگری با تأکید بر جاذبه‌های طبیعی، فرهنگی و تاریخی در منطقه جهت کاهش مشکلات مربوط به افزایش قیمت زمین و گرانی کالا و خدمات.
- اصلاح و تقویت تأسیسات زیربنایی مانند راه منطقه و سیستم حمل و نقل داخلی و ایجاد و نصب علائم راهنما در مسیرهای توریستی به منظور بهره‌برداری از مسیرهای تماشایی با صحنه‌های هیجان‌انگیز قابل رویت از جاده جهت دسترسی به منطقه.
- تهیه برنامه‌های تبلیغاتی جهت معرفی هر چه بیشتر جاذبه‌ها در منطقه کوهستانی.
- طرح توسعه امکانات اولیه گردشگری شامل سرویس‌های بهداشتی، سطل زباله، آب لوله‌کشی در کنار مناطق مهم گردشگری.
- انتخاب راهکار مناسب سازش مثل تولید برف مصنوعی با امکانات ویژه در جهت توسعه ورزش‌های زمستانی مانند اسکی.

- توسعه و ساخت شهرک توریستی در منطقه کوهستانی با عملکرد توریسم ییلاقی و تفرجگاهی در فصل تابستان و توریسم زمستانی در فصل زمستان.
- بهره برداری از جاذبه‌های طبیعی مانند قله مرتفع و ارتفاعات جهت انجام ورزش‌ها و تفریحاتی مانند: کوهنوردی، راهپیمایی، اردوزدن و اسکی در منطقه مورد مطالعه.
- تدوین قوانین و مقررات ارضی (زمین) روستایی و کنترل همه جانبه خرید و فروش زمین در جهت کنترل منابع.
- آموزش و اطلاع رسانی به مردم در نحوه برخورد با گردشگران در منطقه به منظور جلوگیری از تعارض بین مردم و گردشگران.

۷. منابع

۱. آمار، تیمور، ۱۳۸۹، بررسی جغرافیایی جمعیت و متروک شدن روستاها در شرق گیلان در بیست سال اخیر، طرح پژوهشی، معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت.
۲. افراخته، حسن، ۱۳۸۷، مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های روستایی، انتشارات گنج هنر.
۳. پارسائیان، علی و اعرابی، محمد، ۱۳۸۵، جهانگردی در چشم‌اندازی جامع، دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
۴. رضوانی، محمد رضا، ۱۳۸۷، توسعه گردشگری روستایی با رویکرد گردشگری پایدار، انتشارات دانشگاه تهران.
۵. رضائی، پرویز و رحمانی، ولی ا...، ۱۳۸۶، ارائه راهکارهای مناسب برای برنامه‌ریزی صنعت توریسم در روستاهای ساحلی شهرستان نور، فصل‌نامه چشم‌انداز جغرافیایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت، سال دوم، شماره ۵.
۶. رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا و مهدوی، داوود، راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل **swot**: دهستان لواسان کوچک، فصل‌نامه مدرس علوم انسانی، تابستان ۱۳۸۵، دوره ۱۰، شماره ۲، ص ۳۰-۱.
۷. رنجبران، بهرام و زاهدی، محمد، ۱۳۸۲، برنامه‌ریزی توریسم در سطح ملی و منطقه‌ای، انتشارات جهاد دانشگاهی.
۸. رضوانی، علی اصغر، ۱۳۸۶، جغرافیا و صنعت توریسم، انتشارات دانشگاه پیام نور.
۹. سازمان مدیریت برنامه‌ریزی استان گیلان، ۱۳۸۵، نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن، معاونت برنامه ریزی، دفتر آمار و اطلاعات.
۱۰. عبدالله زاده، محمود، ۱۳۸۴، برنامه‌ریزی ملی و منطقه‌ای جهانگردی، دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
۱۱. کازه، ژرژ، لانکووار، روبر و رینوآر، ایو، ۲۰۰۲، آمایش جهانگردی، صلاح‌الدین محلاتی، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
۱۲. مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۱.
۱۳. نسترن، مهین و هوشمندفر، سپیده، ۱۳۸۹، برنامه‌ریزی استراتژیک جهت ساماندهی قسمتی از بافت فرسوده شهر ارومیه، فصل‌نامه جغرافیا و مطالعات محیطی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد، سال اول، شماره ۳، ص ۶۸-۵۲.
14. M.godde, pamila, F.price, Martin, M.Zimmermann, Friedrich, 1999, **tourism and Development in mountain Regios**; C A B publication.
15. Jenletti, Dayvid, Dava, Dovje, 2009, **Environmental impact assessmentof mountain tourism in development regions: A study in ladakh, Indian Himalaya**, Environmental impact Assessment Review, Volume 29, Issue 4, Pages 229-242.
16. Vanat, Laurent, may 2011, **2011 International report on mountain tourism – over-view of the key industry Figures for ski resorts**, Vebsite: www.Vanat.ch, Margellech-1224 Geneve switzerland.

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی